'NEMESİS'İN KÖKENLERİ VE RADİKAL ERMENİ MİLLİYETÇİSİ TERÖRİZMİNİN ARKA PLANI

AVİM

Analiz No : 2023 / 17

25.05.2023

Bu yazı ilk olarak AVİM tarafından 11 Mayıs 2023te yayınlamış İngilizce bir makalenin Türkçe çevirisidir. Çeviriye AVİM Misafir Araştırmacısı İrem Akın katkı sağlamıştır.

25 Nisan'da Ermenistan'ın başkenti Erivanda terörist Nemesis örgütünü yücelten bir anıtın açılışı yapılmıştır. Teröristleri yüceltmek ve Türklere, Türkiye'ye ve Azerbaycan'a karşı nefreti körüklemek Ermeni milliyetçiliğini güçlendirmeye hizmet etme ihtimali olsa da, tarihten alınan dersler bu tür eylemlerin eninde sonunda Ermenistan'a ve Ermenilere zarar verdiğini göstermektedir. Bu makale, Nemesis teröristleri ve onların günümüze kadarki destekçilerine odaklanmak yerine, radikal Ermeni milliyetçisi terörizminin tarihsel kökenlilerini ve Ermenileri nasıl hedef alıp mağdur ettiğini ele alacaktır.

Günümüzde radikal Ermeni milliyetçileri Nemesis, Adalet Komandoları ve ASALA gibi terör örgütlerini kendi kahramanları ve Ermeni halkının ve davasının savunucuları olarak görmekte ve tasvir etmektedirler. Bu teröristlerin yanı sıra Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Taşnak ve Hınçak seleflerinin de sayısız Ermeni'yi öldürdüğünü hatırlamakta fayda vardır.

Kendilerini Ermeni halkının kahramanları olarak ilan eden Hınçaklar ve Taşnaklar, kendi inançlarını benimsemeyen sayısız Ermeniyi hedef alıp öldürmenin yanı sıra, Ermeni nüfusunu maddi ve manevi şekilde sömürme konusunda uzun bir geçmişe sahiptir. İlerleyen bölümlerde, bu makale ilk olarak varlıklı Ermenilerin yanı sıra Osmanlı İmparatorluğu'ndaki ve başka yerlerdeki Ermeni toplumunun dini liderlerinin öldürülmesini tartışacaktır. Daha sonra makale Ermeni devrimci komitelerinin zulmüne kurban giden sıradan insanların ve köylülerin hedef alınması ele alacaktır. Son olarak tartışmanın üçüncü bölümü komitelerin politikalarına ilişkin endişelerini ve karşıt düşüncelerini ifade etme cesareti gösteren veya bu komitelerden ayrılmayı tercih eden ve bu nedenle kendi örgütleri tarafından hedef alınan Ermeni komite üyelerine ayrılacaktır.

Ermeni devrimcilerin terörist faaliyetleri 1878 Berlin Antlaşmasını takip eden yıllarda başlamıştır. 1880'lerde 400 kişilik silahlı bir çete kurulmuş ve çete üyelerine Kafkasya'dan Doğu Anadolu'ya gelen Dr. Pakrat Navarsatian önderliğinde askeri eğitim verilmiştir. Buna ek olarak, "silah ve mühimmat stokları oluşturulmuş", sonuç olarak Doğu Anadolu'da gerilla faaliyetleri ve yerel karışıklıklar ortaya çıkmaya başlamış ve "birtakım Osmanlı yanlısı Ermeni suikasta kurban gitmiştir"[1].

Önde gelen iki Ermeni komitesinin (1887'de Hınçaklar ve 1890'da Taşnaklar) kurulmasından sonra, bu terörist faaliyetler yoğunlaşmaya ve hedefleri haline gelen barışçıl Ermenilere daha fazla zarar vermeye başlamıştır. Bu Ermeniler sıklıkla üç temel gerekçeyle hedef alınmıştır: Osmanlı İmparatorluğu'na ve Türk komşularına sadık olmaları, komitelerin faaliyetlerini desteklemeyi ve onlara katılmayı reddetmeleri ve bu komitelere parasal katkıda bulunmayı reddetmeleri. Bir Ermeni'nin komitelere itaat etmeyi reddetmesi, söz konusu Ermeni'nin bu komiteler tarafından öldürülme tehlikesi altına girmesi demekti.

İstanbul'daki İngiliz Büyükelçiliği Sekreteri Sir Arthur Nicholson'a Mayıs 1893'te Amerikalı misyonerler tarafından bu Ermeni komitelerinin "talimat aldıklarında suikast yapmaktan çekinmedikleri ve daha barışçıl eğilimli yurttaşları üzerinde terör estirmeye başladıkları"[2] söylenmiştir. Benzer şekilde, Robert Kolej'in kurucusu Cyrus Hamlin de bu komite üyeleri konusunda "kurnaz, ilkesiz ve zalimler. Suikast tehdidi altında para yardımı talep ederek kendi halklarına terör estiriyorlar - ki bu tehdit sık sık uygulamaya konulmuştur" açıklamasında bulunmuştur.[3]

Komiteler bu terör eylemleri için genellikle çok genç, saf, eğitimsiz ve mütevazı geçmişleri olan Ermenileri seçmiştir. Kendi amaç ve ideallerini paylaşmayan Ermenilerden nefret etmeleri ve onları öldürmeleri telkin edilmiştir. Kurbanlar arasında basit köylülerden Ermeni cemaatinin seçkin üyelerine ve dini liderlerine kadar her sınıftan insan yer almıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, kurbanların öldürülme nedenleri Osmanlı Devletine sadakat, komitenin istekleri doğrultusunda hareket etmeyi reddetme ve komitelerin davalarına maddi katkıda bulunmayı reddetme olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu, Rusya ve diğer yerlerdeki Ermeni toplumunun varlıklı ve elit üyeleri komiteler için kolay hedefler olmuştur. Bu insanlar genellikle başarılarını, zenginliklerini ve mevkilerini siyasi istikrara ve Osmanlı Devleti ve üyeleriyle sahip oldukları iyi ilişkilere borçluydular. Bu nedenle bu iyi ilişkileri ve içinde yaşadıkları istikrarlı ortamı tehlikeye atabilecek eylemlere veya tekliflere katılma konusunda isteksiz davranmışlardır. Aynı durum Osmanlı bürokrasisinde kamu görevlisi olarak çalışan Ermeniler için de geçerliydi. Bunların her biri Ermeni komiteleri tarafından "milli davaya" ihanet eden kişiler olarak damgalanmış ve hedef alınmıştır. Tarihçi Esat Uras, ufuk açıcı çalışmasında bunlardan bazılarına kısaca değinmektedir:

> "Avukat Haçik, Armenak adında on beş yaşında bir Ermeni çocuk tarafından öldürüldü. Gedik Paşa kilisesinde vaiz olan Dadjad Vartabet paramparça edildi. Ruhani meclis üyeliğine seçilmiş olan Mampre Vartabet bir suikast girişiminde yaralandı. Patrik Aşıkyan ... 25 Mart 1894'te, komite tarafından kurayla seçilen genç

> bir Ermeni olan Diyarbakırlı Agop tarafından Patrikhane kilisesinde gerçekleştirilen bir suikast girişiminde yaralandı. 10 Mayıs 1894'te Galata'daki Havyar Han'ın önünde Patriğin dostu olduğuna inanılan Simon Maksut'un canına Hınçak komitesinin emrindeki iki militan tarafından kastedildi... Kumkapı katedralinde rahip olan Der Sukias da benzer gerekçelerle öldürüldü. Diğer kurbanlar arasında Mıgırdiç Tutuncief, polis memuru Markar, Hacı Dikran, mumcu Omnik, zengin vatandaş Karagözyan ve Undjuyan Apik vardı."[4]

Ermenilere yönelik suikast girişimleri Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde sınırlı kalmamış, sınırların ötesine, hatta Avrupa ve Rusya'da yaşayan zengin Ermenilere kadar uzanmıştır. Ermeni yazar Sempat Kaprielyan, Taşnakların terör faaliyetlerini şu ifadelerle anlatmıştır:

> "Avrupa'da yaşayan zengin bir Ermeni, kendisinden para isteyen bazı devrimci Ermenilere şu son derece keskin cevabı verdi: Paramın beni kendi ülkemin celladı yapmasını görmek gibi bir arzum yok! Moskova'da Taşnaksutyun teröristleri tarafından öldürülen varlıklı bir Ermeni olan Djamharian da şüphesiz aynı görüşteydi. Djamharian bir Ermeni yetimhanesinin masraflarını kendi cebinden karşılıyordu ve muhtemelen yetim sayısının artmasını istemiyordu. Balyozyan da aynı nedenle İzmir'de öldürüldü. Daha da yakın bir örnek olarak Bahalyan adlı bir Rus Ermenisi, ihtilal komitesi tarafından gönderilen tehdit notlarında talep edilen parayı vermeyi reddetti ve 10 Kasım'da Novorosiisk şehrinde sokak ortasında boğularak öldürüldü. Taşnaksutyun adına işlenen bu tür suçlar ve zulümlerle dolu uzun bir tarih yazılabilir."[5]

Ermeni komiteleri Osmanlı İmparatorluğu, Rusya ve Avrupa'da olduğu gibi ABD'deki amaç ve yöntemlerini onaylamayan varlıklı Ermenileri de hedef almıştır. Halı ticaretiyle uğraşan zengin tüccar Tavşancıyan, komitelere 10.000 Dolar ödemediği takdirde öldürüleceği yönünde defalarca tehdit edilmiş, istenen miktarı vermeyi reddedince de Harputlu Bedros Hamparsumyan tarafından New York'ta vurularak öldürülmüştür. Kendilerinden 25.000 Dolar istenen Gülbenkyan kardeşler ise suikasttan kurtuldukları için şanslıydılar, çünkü suikastçılardan bazıları ve onları örgütleyenler Tavşancıyan cinayeti nedeniyle New York polisi tarafından tutuklanmıştı. Daha sonra Philadelphia polisi de Azmanaz Kazazian ve Garabad Narinian'ı 15 yıldan fazla bir süredir zengin Ermenileri korkutmak ve haraca bağlamaktan tutuklamıştır. Sorgulama sırasında Kazazyan polise Fransa'nın Marsilya kentinde 10 Türk'ün yanı sıra bir Ermeni kadını da pusuya düşürüp öldürdüğünü itiraf etmiştir. İşin tuhafı, New York ve Philadelphia'daki suikastlar ve para gaspları Ermeni rahip Martougesian tarafından yönetilmiş ve organize edilmiştir[6].

New York'ta zengin bir Ermeni tüccar olan Mihran Karagözyan da benzer şekilde hedef alınmıştır. Ancak Karagözyan ölümünü beklemek yerine polise ihbarda bulunmuştur ve onun ihbarı üzerine bir Ermeni suikastçı tutuklanarak hapse atılmıştır. Polise gitmesinin cezası olarak Hınçak komitesi Karagözyan'ın New York'taki dükkânına ajanlar göndererek dükkânı ateşe vermiş ve Karagözyan korkunç bir şekilde yakılarak öldürülmüştür.[7]

Komitelerin şiddet ve aşırılıklarını onaylamayan ve halkına ılımlılık ve barış tavsiye eden New York'taki Ermeni rahip Der Kasbar Vartanian da benzer şekilde hedef alınmıştır. Harputlu iki Ermeni rahip Vartanyan'ı evlerine davet etmiş ve burada onu boğarak

öldürmüşlerdir[8].

Böylece, Der Kasbar Vartanyan gibi Ermeni rahipler ılımlılık ve barış tavsiye edip şiddeti kınarken, diğer birçok rahip komitelerin şiddetine dâhil olmuş, bazen onları yönlendirmiş, bazen de haklı çıkarmıştır. Yukarıda belirtildiği üzere, ABD'de Ermeni rahip Martougesian zengin Ermenilerden zorla para alınmasını ve Ermenilere yönelik suikastları organize etmiş ve yönetmiştir. "Rahip kılığına girmiş fanatik bir terörist ve 1909 Adana olayını düzenleyenlerden biri" olan Piskopos Mushegh gibi diğerleri sadece para gaspına ve suikastlara göz yummakla kalmamış, aynı zamanda (bir din görevlisini yakışmayacak şekilde) utanmadan zengin Ermenileri hain olarak damgalamış ve bu eylemleri haklı göstermeye çalışmıştır:

> "Ajanlar ve hainler, devrimciler tarafından kendilerine sıkılan kurşunları hak ediyorlar, ancak komite üyeleri, ödemeyi reddeden zengin bir Ermeni'ye sıkılan kurşunun sorumluluğunu kimin üstlenmesi gerektiğini çok iyi düşünmelidir... Tüm umutlarının yok olmasını engellemeyi uman [devrimciler], bir kardeşin kapısını çalar gibi zengin bir Ermeni'nin kapısını çalıyor ve kendilerini hakaret ve aşağılamayla geri çevrilmiş buluyorlar. Söyleyin bana, size yalvarıyorum, acı ve umutsuzluk kadehini kana kana içen militanın, Ermeni devrimcinin ruhunda uyanan öldürücü duygular, kardeş katli duyguları, zengin Ermeni'nin gösterdiği kayıtsızlıktan mı yoksa devrimcinin hissettiği hiddetten mi kaynaklanıyor? Böyle bir durumda düşünce ya da tefekkür aramayın. Sadece tek bir duygu, tek bir tutku vardır ve o da şudur: Zengin Ermeni, Ermeni davasının düşmanıdır. Ermeni devrimcinin kalbine sadece bu düşünce ve bu duygu hâkimdir. Böylesine olağandışı bir duygudan ne bekliyorsunuz? Bu kötü düşüncenin sorumluluğu zenginlerin yabancılaşmasında mi yoksa devrimcinin kalbinde mi aranmalıdır?"[9]

Piskopos Muşeg bu tür eylem ve düşüncelerinde yalnız değildir. Çağdaşları arasında onun düşünce tarzını paylaşan pek çok kişi olmuştur. Martougesian ve Muşeg gibi, Kafkasya'da Piskopos Mesrop Ter Movsesian ve Başrahip S. Koriun da Ermenilerden zorla para alma ve Taşnakların talimatlarına uymayan polis, jandarma ve sıradan Ermenilerin öldürülmesi olaylarına karışmışlardır. Beklenenin aksine, din görevlilerinin Ermeni nüfusu üzerinde her zaman sakinleştirici ve barışçıl bir etkisi olmamıştır. Aksine, bazı din adamlarının hem Ermenilere hem de Ermeni olmayanlara yönelik gasp ve suikastlara aktif olarak katıldıkları görülmektedir.

Önemli şahsiyetlere düzenlenen suikastları hatırlarken, 1912 yılında Taşnaklar tarafından öldürülen Van'ın Ermeni Belediye Başkanı Bedros Kapamacıyan'ı da unutmamak gerekmektedir. Kapamacıyan, Van'daki Müslümanlar ve Ermeniler tarafından sevilip saygı duyulduğu için iki kez Van Belediye Başkanı seçilmiştir. Belediye Başkanı Kapamacıyan, Van'ın yerel meselelerinde tarafsız bir duruş sergilemiş ve kendisini Taşnakların etkisinden uzak tutmuştur. 1912 yılının sonlarında, tam da Taşnakların Avrupa'nın müdahalesini çekebilmek için provokasyon çalışmalarına başladıkları sırada, Van'da birkaç yangın çıkmış, birçok Ermeni binası yanmış ve Taşnaklar suçu yerli Müslümanlara atarak dış müdahale çağrısında bulunmuşlardır. Bunun üzerine Kapamacıyan bir soruşturma ekibi göndermiştir. Soruşturmanın ardından Taşnakların yangının kaynağına ilişkin iddialarını çürüten, yangınlardan Taşnakları sorumlu tutan ve Ermeniler ile Müslümanlar arasına

nifak sokmakla suçlayan uzun bir rapor yazmıştır. Belediye Başkanı Kapamacıyan, adil ve tarafsız tutumu ve Taşnak tehditlerini dikkate almama cesareti sonucunda 1912 yılının aralık ayında bir Taşnak suikastçısı tarafından öldürülmüştür.[10]

Ermeni komiteleri; varlıklı Ermeniler, yüksek dini makamların üyeleri ve hükümet için çalışan Ermenilerin yanı sıra Ermeni köylülerini sömürmüş ve hedef almıştır. Bu komiteler sadece Ermeni köylülerinin hayatını daha da zorlaştırmakla kalmamış, aynı zamanda köylülere zorunlu silah satışı dayatarak maddi kazanç da sağlamışlardır. Van'daki İngiliz Konsolosu, Taşnakların hedeflerini gerçekleştirmek ve köylülere silah satmak için Ermeni nüfusunu kasıtlı olarak telaşlı bir durumda tuttuklarını belirtmiştir: "Tüfekleri örneğin 10 Sterline alıyorlar ve 20 Sterline köylüleri kendilerinden almaya zorluyorlar." Konsolos, "Rusya'dan [silah] kaçakçılığı yapan ve köylüleri bunları satın almaya zorlayan Taşnakçı ticaretini ☀ kârlı bir iş" olarak tanımlamıştır.[11] Bu bağlamda Taşnak taktiklerini yorumlayan Konsolos ayrıca şunları eklemiştir:

> "Bir [Taşnak] ajan köylerden bir tanesine geldi ve bir köylüye bir Mauser tabanca alması gerektiğini söyledi. Köylü parası olmadığını söyledi, bunun üzerine ajan 'Öküzlerini satmalısın' diye karşılık verdi. Daha sonra zavallı köylü ekim mevsiminin yakında geleceğini açıklamaya devam etti ve bir Mauser tabancasının tarlalarını sürmesini nasıl sağlayacağını sordu. Ajan cevap olarak zavallı adamın öküzlerini tabancasıyla öldürmeye başladı ve sonra oradan ayrıldı."[12]

Yabancı gözlemciler bu tür açıklamalar yaparken yalnız değillerdi. Ermeni yazarlar da benzer gözlemlerde bulunmuşlardır. Bu komiteler "Bu sefil ruhları, bu silahları satın almak için ev eşyalarını ve sürülerini satmaya zorluyorlardı."[13]

Maddi kazanç elde etmek için köylüleri daha yüksek fiyatlara silah almaya zorlamak, köylülerin hayvanlarını öldürmek veya taleplerini yerine getirmeyi reddettiklerinde onları dövmek Ermeni komiteleri için rutin bir iş haline gelmiştir. Sonuç olarak, birçok Ermeni bu komitelerin zararlı etkilerinden şikâyetçi olmuştur. Örneğin Bitlis'te Ermeniler, Rus Konsolos Yardımcısına bu komite üyelerinden "acı ve kederden başka bir şey görmedikleri" şikayetinde bulunmuşlardır. Komiteler Ermeni halkından zorla para almış, paralarını zorla almak için rutin olarak ağır dayağa başvurmuş ve onları hayatlarıyla tehdit etmiştir.[14] Buna ek olarak, Van'daki Rus Konsolos Yardımcısı, Taşnakların Akdamar Ermeni Kilisesi'ni nasıl yağmaladıklarını, kilisede bulunan tüm değerli eşyalara el koyduklarını ve önemli gelirleri üzerinde kontrol kurduklarını anlatmıştır. Benzer şekilde, Van'daki İngiliz Konsolosu da şunları gözlemlemiştir:

> "Ülkenin ziyaret ettiğim bölgelerinde gördüğüm kadarıyla Taşnak Komitesi'nin Ermenilerin ve genel olarak Türkiye'nin bu bölümünün refahı üzerindeki zararlı etkisine hiç olmadığım kadar ikna oldum. Ermeni siyasi örgütlerinin bulunmadığı ya da bu tür örgütlerin yeterince gelişmediği her yerde Ermenilerin, Türklerle ve Kürtlerle nispeten uyum içinde yaşadıkları gerçeğini görmezden gelmek mümkün değildir."[15]

Dolayısıyla komitelerin Ermeni nüfusunu kendi bencil amaçları doğrultusunda istismar etmiş oldukları ortadadır. Ancak bu komitelerden şikayetçi olmak ve onlara karşı durmak

zor olmuştur, zira muhalif veya memnuniyetsizliğini dile getiren kişiler bu komitelerin saflarından gelseler bile acımasızca öldürülmüşlerdir. Sempat Kaprielyan'ın belirttiği gibi:

> "Bu tür eylemlere karşı çıkan herkes kendi arkadaşları tarafından ihbar edilir ve hatta bazen ölüme mahkûm edilirdi. Böylesi acımasızlık ve vahşet, Ermeni devrimcilerin karakteristik özellikleri haline geldi... Onların utanç verici davranışlarını rapor etmek için Tiflis'e doğru yola çıkan devrimcilerden biri, akşam karanlığından sonra yoldaşlarından ikisi tarafından aniden saldırıya uğradı ve katledildi. İnandığı değerlere sahip çıkan ve bu tür zulümleri protesto edecek kadar kahraman bir ruha sahip olan Tohmalanyan Vartabet de benzer bir kaderle karşılaştı. Küçük bir Ermeni taşra kasabasının kenar mahallelerine götürüldü ve orada parçalara ayrıldı. Taşnaksutyun üyesi ve Ermeni devrimci bayrağını kutsal kanıyla yıkayan ilk kişi olan Gergesyan, Erzurum'da öldürüldü."[16]

Çok da farklı olmayan koşullarda Taşnaklar kendi üyelerini de öldürmüşlerdir. Kafkasya'da, Mihran adında bir Taşnak ve arkadaşları, Taşnak komitesinin yönelimiyle ilgili bir anlaşmazlığın ardından Taşnaklar tarafından soğukkanlılıkla öldürülmüştür. Benzer şekilde, Van'da Davit adında bir Taşnak, komitenin ve liderlerinin davranışlarından hayal kırıklığına uğramış ve 1907'de partiden ayrılmaya karar vermiştir. Kendisinden önceki diğer kurbanlar gibi o da daha sonra Taşnaklar tarafından takip edilmiş ve öldürülmüştür. [17]

Hınçakların tutumu ve politikası bu tür konularda Taşnaklardan çok farklı olmamıştır. 1897'de Hınçaklar iki gruba ayrılmıştır; "Nazarbeg'in takipçileri olan aşırı Hınçaklar" ve "ılımlı Hınçaklar veya Arpiar Arpiaryan grubuna mensup olanlar". İki grup arasındaki rekabet sonunda açık suikast girişimlerine kadar varmıştır ve çatışma "1902'de eski komitenin birçok üyesinin Londra, Mısır, Bulgaristan, Kafkasya ve İran sokaklarında bir zamanlar meslektaşları olan kişiler tarafından öldürülmesiyle şiddetin zirvesine ulaşmıştır." [18] Ermenilerin bu komiteler tarafından öldürülmesi o kadar yoğunlaşmıştır ki, örneğin 1902 ile 1905 yılları arasında "Ermeni olmayan her bir kişiye karşılık iki Ermeni kurban öldürülmüştür."[19]

Bu komiteleri eleştiren bir Ermeni olan Sempat Kaprielyan, Ermeni devrimcilerin halka karşı aldığı hamlelerin "[Ermeni] ulusunu maddi ve manevi bir yıkım ve umutsuzluk durumuna düşürdüğü" ve "Ermeni devrimcilerin yürüttüğü ... rakiplerin gizlice öldürülmesinin tüm Ermenileri katil olarak damgaladığı ve Ermeni adına leke sürdüğü"[20] sonucuna varmıştır.

Benzer şekilde, Ermeni yazar K.S. Papazian da Taşnakların "Bir örgüt olarak İtalyan Mafyası ve bu ülkenin [ABDdeki] gangsterlerle karşılaştırılabilecek kadar yozlaştığı ... ellerinin herkese karşı kalktığı, komplolarının ve suçlarının tüm namuslu Ermenilerin vicdanını sarstığı ve halkımızı medeni dünya önünde küçük düşürdüğü"[21] sonucuna varmıştır.

Ne yazık ki Ermenistan'ın başkenti Erivanda terörist Nemesis örgütünü yüceltmek için bir anıt dikilmesi Ermenistan devletinin tarihten ders almadığını bir kez daha göstermiştir.

Resim: Erivan'da kısa süre önce açılışı yapılan Nemesis terör anıtı - Kaynak: the Armenian Weekly

[1] Esat Uras, The Armenians in History and the Armenian Question (Ankara: Documentary Publications, 1988), 682.

[2] A.g.e., 723.

[3] Letter from Mr. Cyrus Hamlin in regard to Armenian revolutionary organization, 23 Aralık 1893.

[4] Uras, *Armenians in History*, 724-725.

[5] A.g.e., 705.

[6] Recep Karacakaya, Diasporada Ermenilerin Ermenilere Suikastları, *Türk Yurdu*, (Nisan 2015), https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=237

[7] *A.g.e.*

[8] *A.g.e.*

[9] Uras, *Armenians in History*, 707-708.

[10] Justin McCarthy et al., The Armenian Rebellion at Van (Salt Lake City: University of Utah Press, 2006), s. 165.

[11] FO 195/2375, Molyneux-Seel to Lowther, Van, October 9, 1911.

[12] FO 195/2949, Molyneux-Seel to Lowther, Van, February 17, 1913

[13] Uras, *Armenians in History*, 705-707.

[14] Michael A. Reynolds, Ottoman-Russian Struggle for Eastern Anatolia and the Caucasus, 1909-1918, Princeton University, 2003, unpublished PhD Dissertation, p. 206, fn.30.

[15] FO 195/2375, Molyneux-Seel to Lowther, Van, October 9, 1911.

[16] Uras, *Armenians in History*, 705-707.

[17] McCarthy, *Armenian Rebellion at Van.*

[18] Uras, *Armenians in History*, 755.

[19] Heath W. Lowry, Nineteenth and Twentieth Century Armenian Terrorism: Threads of Continuity, in *International Terrorism and the Drug Connection* (Ankara: Ankara University Press, 1984), s 71-83.

[20] Uras, *Armenians in History*, 707.

[21] K. S. Papazian, *Patriotism Perverted: A discussion of the deeds and the misdeeds of the Armenian Revolutionary Federation, the so-called Dashnagtzoutune* (Boston: Baikar Press, 1934), s. 67.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: AVİM, . 2026. "'NEMESİS'İN KÖKENLERİ VE RADİKAL ERMENİ MİLLİYETÇİSİ TERÖRİZMİNİN ARKA PLANI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2023 / 17. Mayıs 25. Erişim Kasım 21, 2026. https://avim.org.tr/tr/Analiz/NEMESIS-İN-KOKENLERI-VE-RADİKAL-ERMENİ-MİLLİYETCİSI-TERORİZMİNİN-ARKA-PLANI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır